

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

część dotycząca prawa prywatnego międzynarodowego

I. ZAGADNIENIA WSTĘPNE	2
II. WĄSKA I SZEROKA KONCEPCJA (POJĘCIE) PRAWA PRYWATNEGO MIĘDZYNARODOWEGO. ...	2
III. BUDOWA NORMY PRAWA KOLIZYJNEGO - PRAWA PRYWATNEGO MIĘDZYNARODOWEGO W WĄSKIM UJĘCIU.	3
IV. ŹRÓDŁA PRAWA PRYWATNEGO MIĘDZYNARODOWEGO W UJĘCIU PRAWA KOLIZYJNEGO....	3
V. GŁÓWNE (WYBRANE) PROBLEMY ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM OBCEGO PRAWA.....	4
VI. ŚRODOWISKO PRYWATNOPRAWNE BUSINESS’U MIĘDZYNARODOWEGO	5
VII. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŹRÓDEŁ PRAWA W SYSTEMIE PRAWA CYWILNEGO I W SYSTEMIE PRAWA POWSZECHNEGO.	6
VIII. PODSTAWOWE AKTY NORMATYWNE WYZNACZAJĄCE ŹRÓDŁA PRAWA PRYWATNEGO (HANDLOWEGO) O ISTOTNYM ZNACZENIU DLA MIĘDZYNARODOWYCH STOSUNKÓW HANDLOWYCH.....	7
IX. PRZYKŁADOWE RÓŻNICE MIĘDZY SYSTEMAMI PRAWNYMI POSZCZEGÓLNYCH PAŃSTW WSKAZUJĄCE NA POTRZEBĘ UJEDNOLICANIA PRAW WEWNĘTRZNYCH W SKALI MIĘDZYNARODOWEJ	8
X. METODY UJEDNOLICANIA, INSTYTUCJE ZAJMUJĄCE SIĘ UJEDNOLICANIEM PRAWA PRYWATNEGO WRAZ Z WAŻNIEJSZYMI OSIĄGNIĘCIAMI UNIFIKACYJNYMI.....	10
XI. WYBRANE ZAGADNIENIA UJEDNOLICANIA PRAWA W RAMACH WSPÓLNOT EUROPEJSKICH ORAZ KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH RODZAJÓW SPÓŁEK.....	11
XII. KONWENCJA WIEDEŃSKA Z 1980 ROKU O UMOWACH MIĘDZYNARODOWEJ SPRZEDAŻY TOWARÓW	14
XIII. POJĘCIE, RODZAJE I ZASADY KORZYSTANIA Z KOLIZYJNEJ AUTONOMII WOLI STRON;.....	16

I. Zagadnienia wstępne

1. Cel uzyskania wiedzy z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego

- a) zapoznanie się z zasadami, które decydują o tym, jakie normy prawa znajdują zastosowania do stosunków czy sytuacji z zakresu prawa prywatnego, zawierających w swej treści elementy międzynarodowe (elementy obce)
- b) zapoznanie się ze stanem ujednoczenia przez państwa w drodze umów (konwencji) międzynarodowych krajowych systemów prawa prywatnego, głównie w zakresie norm odnoszących się do stosunków handlowych

2) Ogólna specyfika tej części przedmiotu kierunkowego - prawo międzynarodowe, dotycząca prawa prywatnego

a) Różnice między prawem prywatnym a prawem publicznym

Prawo prywatne odnosi się do stosunków, w których prawa i obowiązki stron regulowane są na zasadzie równości i niepodporządkowania, natomiast prawo publiczne ma za przedmiot stosunki, w których jeden z podmiotów posiada uprawnienia zwierzchnicze (władcze) wobec drugiego podmiotu

b) Różnice między prawem publicznym międzynarodowym a prawem prywatnym międzynarodowym

Źródła prawa publicznego międzynarodowego mają charakter międzynarodowy (umowy i zwyczaje międzynarodowe), natomiast źródła prawa prywatnego międzynarodowego mają charakter wewnętrzny (każde państwo ma swoje własne prawo międzynarodowe).

II. Wąska i szeroka koncepcja (pojęcie) prawa prywatnego międzynarodowego.

1. Wąskie rozumienie pojęcia prawa prywatnego międzynarodowego

Utożsamiane jest z koncepcją tzw. prawa kolizyjnego, tzn. takiego prawa, które stanowi zespół norm prawnych o charakterze wewnętrznym określających, jakiego państwa system prawny należy zastosować przy ocenie sytuacji (np. zdolności prawnej czy zdolności do czynności prawnych) lub stosunków (np. umowy sprzedaży) z dziedziny obrotu cywilnego, w przypadku gdy w danej sytuacji (czy w treści danego stosunku) zawarty jest element obcy tzn. wskazujący na powiązanie danej sytuacji (czy stosunku) ze zwierzchnictwem terytorialnym lub osobowym innych państw.

2. Szeroka koncepcja prawa prywatnego międzynarodowego

Łączy w ramach pojęcia takiego prawa prawo kolizyjne z tzw. prawem obcych oraz tą częścią wewnętrznego (krajowego) prawa prywatnego, która została ujednoczona na podstawie umów (konwencji) międzynarodowych - prawo obcych stanowi tą część prawa wewnętrznego, która ma za przedmiot sytuację prawną cudzoziemców.

3. Rozstrzygnięcia kolizyjne między systemami prawa materialnego

Są często łączone z rozstrzygnięciami kolizyjnymi w zakresie prawa formalnego (procesowego); prowadzi to do łączenia międzynarodowego prawa prywatnego z międzynarodowym prawem procesowym.

4. W Polsce i w Niemczech przeważa wąska koncepcja prawa prywatnego międzynarodowego jako prawa kolizyjnego, szwajcarska ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym z 1987r. zawiera normy z zakresu prawa kolizyjnego zarówno z dziedziny prawa materialnego jak i procesowego, w Wielkiej Brytanii i w USA regulacje w zakresie kolizji prawnomaterialnych i kolizji procesowych ujmowane są jako jedna,

wzajemnie powiązana całość, najszersza koncepcja prawa prywatnego międzynarodowego występuje w doktrynie i praktyce Francji.

III. Budowa normy prawa kolizyjnego - prawa prywatnego międzynarodowego w wąskim ujęciu.

1. Odróżnienie normy kolizyjnej od normy merytorycznej.

Norma kolizyjna nie rozstrzyga o prawach i obowiązkach osób występujących w stosunkach prawnych, jej znaczenie polega na wskazaniu na ten system prawny, który zadecyduje o takich prawach i obowiązkach normy decydujące wprost o prawach i obowiązkach są w odróżnieniu od norm kolizyjnych normami merytorycznymi.

2. Budowa normy kolizyjnej

Podporządkowana jest funkcji jaką ma spełniać prawo prywatne międzynarodowe w wąskim ujęciu, oznacza to że musi z jednej strony ustalać zakres spraw dla których należy znaleźć właściwy system prawny, a z drugiej wskazywać na jaki czynnik łączący dany zakres z takim systemem prawnym. Stąd normy kolizyjne składają się z zasady z dwóch części - zakresu i łącznika (punktu zahaczenia).

3. Zakres w normie kolizyjnej

Może być ujmowany w różny sposób - można ujmować go szeroko np. prawa rzeczowe, zobowiązania z umów zobowiązania ze stosunków pozaumownych, jak również z większym stopniem szczegółowości, np. zdolność do czynności prawnych, forma czynności prawnych, umowa sprzedaży, zobowiązania z czynów niedozwolonych.

4. Łącznikiem mogą być:

- obywatelstwo, miejsce zamieszkania osoby fizycznej,
- miejsce siedziby czy miejsce powstania osoby prawnej,
- miejsce zamieszkania (siedziby) strony wykonującej w umowie świadczenie charakterystyczne (np. w przypadku umowy sprzedaży miejsce zamieszkania - siedziby - sprzedawcy),
- bandera statku,
- waluta umowy,
- takie zdarzenie lub miejsce zawarcia czy wykonania umowy, miejsce popełnienia okoliczności wskazujące na najsilniejszy związek danej czynności z określonym systemem prawnym; specjalnym łącznikiem o charakterze subiektywnym jest wybór przez strony prawa właściwego dla umowy (kolizyjna autonomia woli stron).

IV. Źródła prawa prywatnego międzynarodowego w ujęciu prawa kolizyjnego.

1. Prawo kolizyjne

Jest ze swej istoty prawem wewnętrznym poszczególnych państw. Prawo to może być i jest ujednolicane w drodze umów (konwencji) międzynarodowych. Wiodącą organizacją międzynarodową ujednolicającą prawo prywatne międzynarodowe (przygotowującą projekty odpowiednich konwencji) jest działająca od 1893r. Konferencja Haska Prawa Prywatnego Międzynarodowego. W jej bogatym dorobku znajdują się przede m.in. dwie wersje (z 1955 i 1985r.) konwencji o prawie właściwym dla umowy sprzedaży międzynarodowej.

2. Podstawowe rozwiązania, jeżeli chodzi o sposób ujmowania źródeł prawa prywatnego międzynarodowego

Odrębne ustawy z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego, przepisy wprowadzające do kodeksów cywilnych, przepisy rozrzucone po ustawach specjalnych, przewaga lub przeważająca wyłączość norm kolizyjnych opartych na orzecznictwie.

3. Polska i Szwajcaria należą do państw o rozwiniętych odrębnych ustawach o prawie prywatnym międzynarodowym - w Polsce obowiązuje ustawa o p.p.m. z 12.11.1965r., natomiast w Szwajcarii ustawa o p.p.m. z 18.12.1987r.
4. Niemcy i Włochy są państwami, w których zasadnicze źródła prawa prywatnego międzynarodowego powiązane są z kodeksami cywilnymi. W Niemczech obowiązuje w tym zakresie ustawa zawierająca przepisy wprowadzające do kodeksu cywilnego pochodząca jeszcze z 18.08.1896r. ale gruntownie zmieniona na podstawie umowy z dnia 25.07.1986r. wprowadzająca do niemieckiego systemu prawnego nową regulację prawa prywatnego międzynarodowego; natomiast we Włoszech normy prawa prywatnego międzynarodowego zamieszczone są w jednej części przepisów o prawie w ogólności poprzedzających zasadniczy tekst kodeksu cywilnego z 1942r.
5. We Francji podstawowym źródłem prawa kolizyjnego, mimo prób ujęcia go w formie prawa stanowionego, jest orzecznictwo sądów oraz związana z tym orzecznictwem doktryna. Niezależnie od tego obowiązują we francuskim systemie prawnym rozrzucone po ustawach specjalnych normy kolizyjne, jak również ważną rolę w kształtowaniu się tych norm odegrały nieliczne w tym zakresie przepisy kodeksu cywilnego z 1804r.
6. Wielka Brytania i Stany Zjednoczone należą do państw gdzie podstawowym źródłem prawa prywatnego międzynarodowego jest orzecznictwo, które w przypadku tych państw przyjmuje postać tzw. prawa precedensowego. W USA pojawiają się już stanowione normy prawa prywatnego międzynarodowego - chodzi tu głównie o Jednolity Kodeks Handlowy, również w Wielkiej Brytanii dochodzi ostatnio do przełamania monopolu wyłącznie precedensowego charakteru norm kolizyjnych w wyniku przynależności tego państwa do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.
7. Ważne znaczenie w zakresie źródeł prawa prywatnego międzynarodowego ma konwencja EWG podpisana w Rzymie w 1980r. o prawie właściwym dla zobowiązań z umów; wiąże już poza Portugalią wszystkie państwa członkowskie EWG, weszła w życie 1.04.1991r.

V. Główne (wybrane) problemy związane ze stosowaniem obcego prawa.

1. *Sposób podejścia do obcego prawa w sądach poszczególnych państw:*

- a) stosowanie obcego prawa jako prawa i konsekwencje z tego wynikające, zwłaszcza brak potrzeby powoływania się przez strony na właściwość obcego prawa, a więc stosowanie przez sędziego obcego prawa z urzędu, a więc również ustalanie jego treści z urzędu oraz problem obowiązku znania przez sędziego obcego prawa, takie podejście dominuje w Polsce, Szwajcarii i Niemczech,
- b) nietraktowanie obcego prawa jako prawa ale uznanie jedynie obcego prawa za okoliczności faktyczne pod działaniem których doszło do nabycia określonych praw podmiotowych i konsekwencje z tego wynikające: zwłaszcza konieczność powołania się przez strony na właściwość obcego prawa, a więc nie stosowanie obcego prawa z urzędu i zasadnicze pozostawienie stronom obowiązku ustalania treści obcego prawa, co oznacza brak obowiązku znajomości po stronie sędziego treści obcego prawa i przyjęcie zasady że zainteresowane strony muszą przedstawić odpowiednie dowody na treść obcego prawa takie podejście występuje głównie w Wielkiej Brytanii, w prawach stanowych USA oraz częściowe we Francji - z tym, że w praktyce zarysowują się pewne tendencje do łagodzenia

tych konsekwencji i przyznawania sędziemu pewnej aktywności przy ustalaniu treści obcego prawa, m.in. wystąpiło to w federalnym sądownictwie USA.

2) *Kwalifikacja pojęć decydujących o sposobie rozumienia instytucji składających się na zakres czy łącznik w normie kolizyjnej.*

a) w systemach prawnych poszczególnych państw występują np. różne rozumienia takich pojęć jak miejsce zawarcia czy miejsce wykonania umowy (zwłaszcza przy zawieraniu umów między nieobecnymi), są również różnice w rozumieniu osoby prawnej, czy też w zakresie instytucji objętych prawem rzeczowym, stąd trzeba zdecydować się według jakiego systemu prawnego mają być określane poszczególne instytucje decydujące o treści łącznika czy zakresu; występuje rozróżnienie między kwalifikacją pierwotną, którą przeprowadza się przy ustaleniu prawa właściwego dla danego stosunku czy sytuacji prawnej oraz kwalifikacją wtórną, która następuje już w ramach stosowania wskazanego przez normę kolizyjną prawa właściwego;

b) można rozróżnić trzy metody kwalifikacji:

- kwalifikacja według prawa tego państwa, w którym ma siedzibę sąd rozpatrujący daną sprawę
- kwalifikacja według prawa właściwego dla danej sprawy tzw. Kwalifikacja autonomiczna (przeprowadzana na bazie porównawczej)
- kwalifikacja według prawa właściwego może wystąpić jedynie jako kwalifikacja wtórna

3) *Stosowanie prawa w przypadku braku możliwości ustalenia treści prawa wskazanego przez normę kolizyjną jako prawo właściwe.*

W praktyce sąd stosuje wówczas z reguły prawo własne, w niektórych systemach prawnych wynika to wprost z przepisów (np. w Szwajcarii). W innych ma swą podstawę w przyjęciu domniemania, że treść obcego prawa jest identyczna z treścią prawa własnego (np. W. Brytania).

VI. Środowisko prywatnoprawne business'u międzynarodowego

1) *Środowisko prywatnoprawne business'u międzynarodowego.*

Wyznaczają je dwa podstawowe systemy prawne - system prawa cywilnego (civil law) oraz system prawa powszechnego (common law). Główna różnica między tymi systemami polega na technice tworzenia norm prawnych.

- **System prawa cywilnego** wraz z całą systematyką dziedzin opiera się na prawie stanowionym, a jego technika prawna wywodzi się z rozwiązań stosowanych w prawie rzymskim. Określenie system prawa cywilnego ma swoją podstawę w tym, że w systemie prawa rzymskiego wiodącą pozycję zajmowało prawo cywilne.
- **System prawa powszechnego** w swej zasadniczej części stanowi wyraz działalności sędziego. Stąd w systemie prawnym nie sięga się do rzymskich rozwiązań prawnych i ujmuje systematyką norm prawnych przede wszystkim z punktu widzenia kryteriów procesowych, a nie prawnomaterialnych. O istocie systemu prawa powszechnego decyduje fakt, że w systemie tym ogólnym źródłem prawa jest precedens. System prawa powszechnego rozwinął się w Anglii po jej podboju przez Normanów. Określenie system prawa powszechnego wywodzi się z tego iż był to system obowiązujący w całej Anglii w odróżnieniu od prawa lokalnego.

- 2) Systemy prawne Francji, Niemiec, Szwajcarii i Włoch reprezentują system prawa cywilnego. Natomiast system prawa powszechnego - system prawa angielskiego oraz prawa stanowe USA (z pewnymi wyjątkami zwłaszcza stan Luizjana). W zakresie tych dziedzin prawa, które wyznaczają środowisko prawnoprawne business'u międzynarodowego, a mianowicie prawa zobowiązań z umów oraz szeroko rozumianego prawa handlowego, w tym spółek handlowych, w zasadzie prawa wszystkich państw świata przejęły w zależności od powiązań historycznych rozwiązania prawne typowe dla systemu prawa cywilnego lub systemu prawa powszechnego.

VII. Ogólna charakterystyka źródeł prawa w systemie prawa cywilnego i w systemie prawa powszechnego.

1. Prawo stanowione (ustawy, rozporządzenia, itp.) jako źródło prawa.

W systemie prawa cywilnego podstawowym, ogólnym źródłem prawa jest prawo stanowione, inne typy źródeł prawa, ale nie są formalnie uznawane za źródła prawa albo ich znaczenie ma charakter pomocniczy, natomiast w systemie prawa powszechnego prawo stanowione ma charakter źródła specjalnego i mimo że norma prawa stanowionego ma pierwszeństwo przed normą prawa precedensowego, należy zawsze pamiętać o tym, że „rzeczywiste obowiązywanie” normy prawa stanowionego zaczyna się od chwili, kiedy znajdzie zastosowanie w orzecznictwie, jak też, że ogólnym źródłem prawa mimo wspomnianego pierwszeństwa pozostaje zawsze prawo precedensowe.

2. Prawo precedensowe jako źródło prawa

W systemie prawa cywilnego orzecznictwo nie jest formalnie źródłem prawa, mimo takiej sytuacji należy pamiętać, że w państwach reprezentujących ten system prawny orzeczenia sądów wyższych, a zwłaszcza najwyższych wywierają istotny wpływ na orzecznictwo sądów niższych i przyczyniają się w dużej mierze do rozwoju norm prawa zwyczajowego; system prawa powszechnego opiera się na orzecznictwie - uznanie orzecznictwa sądów za źródło prawa oznacza, że zasady, na których oparto wyrok w konkretnej sprawie, będą stanowić podstawę prawną do rozstrzygnięcia wszystkich takich samych lub podobnych spraw w przyszłości; warunkiem nabrania przez konkretne orzeczenie mocy precedensu (źródła prawa) jest jego spisanie i prawidłowe ogłoszenie; należy nadto pamiętać, że w każdym orzeczeniu rozróżnia się dwie części: motywy, które zadecydowały o wydaniu danego orzeczenia (ratio decidendi), oraz poglądy sędziego wypowiedziane na marginesie rozpatrywanej sprawy (obiter dictum) - tylko pierwsza część orzeczenia stanowi źródło prawa.

3. Prawo zwyczajowe jako źródło prawa.

W systemie prawa cywilnego prawo zwyczajowe jest źródłem prawa w zasadzie o charakterze dodatkowym (uzupełniającym); znajduje ono z reguły zastosowanie wówczas, kiedy dla danej sprawy brak jest odpowiedniej normy prawa stanowionego - wyjątek stanowi prawo niemieckie, w którym norma prawa zwyczajowego ma taką samą moc prawną jak norma prawa stanowionego; w systemie prawa powszechnego nie traktuje się w zasadzie (poza pewnymi pozostałościami historycznymi w Wielkiej Brytanii) prawa zwyczajowego jako źródła prawa, odgrywa ono natomiast dużą rolę przy „motywowaniu” orzeczeń, w związku z tym mówi się o nim jako o „wtórnym” źródle prawa.

4) Wybrane właściwości źródeł prawa:

a) „otwartość”

jest to system, w którym każda sprawa znajdzie rozstrzygnięcie bez względu na to czy istnieją już dla niej odpowiednie normy prawne (sędzia rozpatrując taką sprawę tworzy nowy precedens); w odróżnieniu od prawa powszechnego system prawa cywilnego jest systemem

zamkniętym; sędzia wydaje orzeczenie w oparciu o obowiązujące już normy prawne i nie może wyjść poza te normy,

- b) ujmowanie poszczególnych dziedzin prawa w kodeksy, które stanowią przejaw okresowej systematyzacji i porządkowania obowiązujących norm prawnych w danym zakresie; w systemie prawa powszechnego ze względu na jego „otwarty charakter” jak też przyznanie precedensom znaczenia źródła ogólnego nie ma miejsca na kodeksy w rozumieniu systemów prawnych państw reprezentujących prawo cywilne,
- c) specyfiką aktów normatywnych (ustaw, rozporządzeń, itp.) w systemach prawa cywilnego jest dążenie do formułowania norm prawnych w sposób możliwie jak najbardziej ogólny (abstrakcyjny), tak aby mogły się one odnosić do możliwie jak największej liczby sytuacji, natomiast w systemach prawa powszechnego akty normatywne ujmowane są w sposób kazuistyczny, tzn. ujmuje się je w sposób szczegółowy, tak, aby mogły odpowiadać konkretnym sytuacjom,
- d) prawo szwajcarskie przyznaje sędziemu pewne, ograniczone co do danego przypadku kompetencje prawotwórcze, według kodeksu cywilnego w przypadku niezalezienia norm prawnych dla danej sprawy ani w prawie pisanym, ani zwyczajowym, sędzia powinien wydać orzeczenie na podstawie takiej normy, którą sam ustanowiłby, gdyby był ustawodawcą - ma przy tym kierować się autorytetem nauki i tradycją (orzecnictwem).

VIII. Podstawowe akty normatywne wyznaczające źródła prawa prywatnego (handlowego) o istotnym znaczeniu dla międzynarodowych stosunków handlowych

- 1) Francja i Niemcy, które w XIX wieku kodyfikowały prawo prywatne ujęły to prawo w dwa odrębne kodeksy - cywilny i handlowy:
 - a) francuski kodeks cywilny pochodzi z 1804r., a francuski kodeks handlowy z 1807r.; francuskie prawo handlowe wyodrębnione jest według kryteriów przedmiotowych, oznacza to, że pewne czynności zostały uznane przez prawo za handlowe, a normy odnoszące się do tych czynności stanowią prawo handlowe; francuski kodeks cywilny zachował do chwili obecnej swoje pierwotne znaczenia, natomiast z francuskiego kodeksu handlowego pozostało bardzo niewiele - uzasadnionym stał się pogląd, że we Francji prawo handlowe przestało być już prawem skodyfikowanym,
 - b) niemiecki kodeks cywilny pochodzi z 1896r., a niemiecki kodeks handlowy z 1897r. (oba weszły w życie z dniem 1.01.1900r.); niemieckie prawo handlowe wyodrębnione jest według kryteriów podmiotowych, oznacza to że punktem odniesienia dla tego prawa jest instytucja kupca; prawo handlowe reguluje takie stosunki w których co najmniej jeden z ich uczestników posiada prawną kwalifikację kupca - jest to zatem specjalna część prawa prywatnego dotycząca statusu i działalności osób uznanych za kupców; zarówno niemiecki kodeks cywilny jak i niemiecki kodeks handlowy zachowały swoje pierwotne znaczenie; kodeks handlowy został nawet w 1895r. Wzbogacony o nową księgę poświęconą księgom handlowym.
 - c) we Francji całe prawo spółek handlowych jest obecnie uregulowane poza kodeksem handlowym - przepisy w tym zakresie zawarte są w ustawie o spółkach handlowych z 1966r. Oraz w dekrety i spółkach handlowych z 1967r.
 - d) w Niemczech w kodeksie handlowym znajdują się przepisy dotyczące spółki jawnej, spółki komandytowej oraz spółki cichej, natomiast w odrębnych ustawach uregulowane są spółki kapitałowe - spółki z o.o. w ustawie z 1892r. i spółki akcyjne w ustawie z 1965r.

- 2) Szwajcaria i Włochy, które w XX wieku zakończyły lub przeprowadziły na nowo kodyfikację prawa prywatnego ujęły to prawo w jeden kodeks cywilny, obejmujący zarówno tradycyjne działy prawa cywilnego jak i prawa handlowego:
 - a) szwajcarski kodeks cywilny składa się z pięciu części, z których cztery pochodzą z 1907r. natomiast piąta z 1911r. (całość weszła w życie w 1912r.); dla stosunków handlowych głównym źródłem jest część piąta, zawierająca własną numerację i występująca pod tytułem „prawo zobowiązań” - dział trzeci tej części zajmuje się wszystkimi rodzajami spółek handlowych, a dział czwarty - rejestrem handlowym, firmą i księgami handlowymi;
 - b) włoski kodeks cywilny wszedł w życie w 1942r. - spośród sześciu ksiąg, z których się składa, dla stosunków handlowych mają głównie znaczenie: księga IV „stosunki zobowiązaniowe” i księga V „praca”; księga V zawiera m.in. przepisy dla podstawowych instytucji prawa handlowego, jak również regulację wszystkich rodzajów spółek wykształconych w obrocie handlowym.

- 3) W Wielkiej Brytanii i w USA rozwój źródeł prawa stanowego jest bardzo silnie powiązany z tworzeniem regulacji prawnych dla stosunków handlowych:
 - a) w Wielkiej Brytanii z końca XIX wieku pochodzą takie ustawy jak ustawa o wekslach z 1882r., ustawa o umowie sprzedaży z 1893r. (zastąpiona obecnie ustawą z 1979r.) czy ustawa o spółkach zwykłych (partnership) z 1890r; źródłem prawa dla spółek typu komandytowa jest ustawa z 1907r. (Limited Partnerships Act), dla spółek typu spółki kapitałowe ustawa z 1985r. - ustawa o kompaniach (Companies Act),
 - b) w USA zasadnicze kompetencje prawotwórcze przysługują poszczególnym stanom; prawo stanowe odgrywa istotną rolę w procesach ujednolicania praw stanowych; podstawą dla tych procesów są wzorcowe projekty jednolitych ustaw przygotowywane przez Narodową Konferencję Przedstawicieli w Sprawie Ujednolicania Praw Stanowych - najważniejszym osiągnięciem w tym zakresie jest wzorcowa ustawa występująca pod tytułem Jednolity Kodeks Handlowy; przepisy tego kodeksu, których punktem centralnym jest regulacja umowy sprzedaży, ulegają stałym zmianom - obecnie występuje on w wersji z 1989r. - wersja ta została porównana do dotychczasowych wersji wzbogacona o regulację umowy najmu nieruchomości (umowy leasingu); należy pamiętać, że w USA każdy stan ma swoje własne prawo ujęte w ustawy dotyczące poszczególnych typów spółek w tym także spółek typu business corporations (odpowiednik spółek kapitałowych).

IX. Przykładowe różnice między systemami prawnymi poszczególnych państw wskazujące na potrzebę ujednolicania praw wewnętrznych w skali międzynarodowej

1) Różnice w podejściu do osób fizycznych prowadzących jednoosobowo działalność w zakresie przedsiębiorstwa.

W państwach systemu prawa powszechnego nie wykształciła się odrębna regulacja dla takich osób; jest ona natomiast zasadą w państwach systemu prawa cywilnego - we Francji w Niemczech wiąże się ona z instytucją kupca, we Włoszech z pojęciem przedsiębiorca i wpisem do rejestru, w Szwajcarii głównie z wpisem do rejestru

2. Różnice w podejściu do instytucji przedstawicielstwa.

Angielskie pojęcie agent nie odpowiada pojęciu agent handlowy z praw państw Europy kontynentalnej i stanowi odpowiednik ogólnego określenia przedstawicielstw; prawo

angielskie nie zna przedstawicielstwa z mocy ustawy, jak też o wiele słabiej niż to ma miejsce w prawach państw Europy kontynentalnej rozróżnia:

- *przedstawicielstwo bezpośrednie* - przedstawiciel działa w cudzym imieniu i na cudzy rachunek;
- *przedstawicielstwo pośrednie* - przedstawiciel działa we własnym imieniu ale na cudzy rachunek;
- *instytucja prokury* - przedstawicielstwa o określonym ustawowo zakresie umocowania znana jest prawu niemieckiemu i szwajcarskiemu natomiast nie występuje w pozostałych, uwzględnianych w wykładzie o systemach prawnych.

4) W prawach państw reprezentujących system prawa cywilnego prawo zobowiązań składa się z ogólnej części prawa zobowiązań oraz ze szczegółowej części prawa zobowiązań, część szczegółowa jest w różnym stopniu rozbudowana - najmniej w prawie francuskim, najwięcej w prawie włoskim; prawo niemieckie charakteryzuje istnienie w kodeksie handlowym księgi poświęconej czynnościom handlowym, w państwach systemu prawa powszechnego ogólna część prawa zobowiązań występuje pod nazwą prawo kontraktu (law o contract), natomiast szczególna część prawa zobowiązań jest bardzo słabo rozwinięta - jej wyrazem są nieliczne ustawy zajmujące się poszczególnymi typami umów - chodzi tu głównie o umowę sprzedaży.

5) *Różnice w podejściu istoty umowy.*

Umowę można ujmować bądź z punktu widzenia znaczenia samego oświadczenia woli stron biorących na siebie określone zobowiązania, bądź w aspekcie całości stosunków składających się na transakcję, z której wynika, że strona domagająca się określonego zachowania od drugiej strony ma do tego prawo ze względu na swój materialny wkład do danej transakcji. Pierwsze ujęcie jest charakterystyczne dla praw państw Europy kontynentalnej, drugie - dla państwa angielskiego i praw stanowych USA.

6) *Różnice w podejściu do przesłanek zwalniających dłużnika z odpowiedzialności za naruszenie umowy.*

W systemie prawa powszechnego dłużnik, poza obrotem morskim (tzw. akty boże), nie może z mocy samego prawa powołać się na zaistnienie okoliczności siły wyższej, aby mógł zwolnić się z odpowiedzialności z tytułu siły wyższej niezbędna jest odpowiednia klauzula w umowie, natomiast w systemie prawa cywilnego ma taką możliwość.

7) *Różnice w sposobie ujęcia rodzajów naruszenia umowy.*

W systemie prawa powszechnego rozróżnia się tylko dwa rodzaje naruszenia umowy:

- niewykonanie umowy w ogóle - wystąpi w sytuacjach naruszenia tzw. warunków istotnych;
- nienależyte wykonanie umowy wystąpi w sytuacjach naruszenia tzw. warunków ubocznych-prosty;

System prawa cywilnego zna trzy rodzaje naruszeń umowy:

- niewykonanie w ogóle;
- zwłoka (niewykonanie w terminie)
- nienależyte wykonanie;

W systemie prawa powszechnego obowiązuje domniemanie, że niewykonanie umowy w terminie oznacza niewykonanie umowy w ogóle.

X. Metody ujednolicania, instytucje zajmujące się ujednolicaniem prawa prywatnego wraz z ważniejszymi osiągnięciami unifikacyjnymi.

- 1) *Umowa międzynarodowa obowiązująca państwa* - strony do dostosowania prawa wewnętrznego do uzgodnionych w niej rozwiązań oraz umowa międzynarodowa zawierająca w załączniku ustawę jednolitą włączaną wprost do prawa wewnętrznego - pierwsza metoda została zastosowana w przypadku Konwencji Wiedeńskiej o umowie sprzedaży międzynarodowej towarów z 1980 roku, druga w przypadku dwóch Konwencji Haskich z 1964 roku - o sprzedaży międzynarodowej towarów oraz o zawieraniu umów sprzedaży międzynarodowej towarów.
- 2) Umowa międzynarodowa ujednolicająca instytucje (np. weksel) lub stosunku prawne (np. umowa sprzedaży) zawierające element międzynarodowy (obcy) oraz umowa ujednolicająca daną instytucję czy stosunek prawny bez względu na to, czy występuje w niej czy też nie występuje element międzynarodowy - pierwsza metoda znalazła np. wyraz we wszystkich konwencjach dotyczących międzynarodowych sprzedaży towarów, przykładem na drugą mogą być Konwencje Genewskie z 1930- roku (w sprawie weksli) i z 1931 roku (w sprawie czeków).
- 3) Głównymi instytucjami zajmującymi się ujednolicaniem prawa prywatnego są: Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego (Unidroit) utworzony w Rzymie w 1926 roku oraz Komisja Prawa Handlu Międzynarodowego (Uncitral) działająca w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych utworzona na podstawie uchwały Zgromadzenia Ogólnego z 1966 roku. Na potrzeby Uncitral określono prawo handlu międzynarodowego jako zespół norm, które regulują stosunku handlowego związane swą treścią z co najmniej dwoma państwami, pod warunkiem, że nie mają one charakteru stosunków międzypaństwowych;
 - a) za najważniejszy dorobek Unidroit można uważać:
 - konwencje haskie z 1964 roku dotyczące międzynarodowej sprzedaży towarów,
 - Konwencję Genewską z 1983 roku o przedstawicielskie w międzynarodowej sprzedaży towarów,
 - Konwencję Brukselską z 1970 roku o umowie podróży
 - dwie konwencje Ottawskie - jedna o umowie międzynarodowego leasingu, druga o umowie międzynarodowego factorium z 1988 roku - wśród tematów, nad którymi pracuje
 - b) ostatnio Unidroit znajduje się projekt zasad dotyczących ogólnie wszystkich międzynarodowych umów handlowych (Principles for International commercial contracts).
 - c) za najważniejszy dorobek Uncitral można uważać
 - Konwencję Wiedeńską o międzynarodowej sprzedaży towarów z 1980 roku (weszła w życie 1 sierpnia 1988 roku; wiąże około 40 państw - bez Polski),
 - Konwencję Hamburską w sprawie przewozu towarów morzem z 1978 roku (weszła w życie 1 listopada 1992 roku; wiąże tylko 20 państw i to państw o mniejszej pozycji w obrocie morskim);
 - Konwencję o międzynarodowych wekslach trasowanych i międzynarodowych wekslach własnych, przyjętą na Zgromadzeniu Ogólnym ONZ w 1988 roku;
 - Z innych licznych osiągnięć Uncitral należy jeszcze wymienić dokumenty nie mające charakteru konwencji międzynarodowych, takie jak zwłaszcza: Przewodnik prawny w sprawie sporządzania umów międzynarodowych dotyczących realizacji obiektów przemysłowych (przyjęty w 1987 roku - ogłoszony w 1988 roku); Przewodnik prawny w sprawie międzynarodowych transakcji barterowych (przyjęty w 1992 roku - ogłoszony w

1993 roku); czy Ustawę wzorcową o międzynarodowym arbitrażu handlowymi (zalecona do wykorzystania w 1085 roku).

- 4) W praktyce ważne znaczenie mają różnego rodzaju zestawy reguł i zwyczajów opracowywanych przez instytucje czy organizacje międzynarodowe nie mające charakteru źródeł prawa. Wiodące miejsce zajmuje w tym przypadku Międzynarodowa Izba Handlowa z siedzibą w Paryżu. W dorobku tej instytucji znajdują się m.in.: Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytyw dokumentowych (ostatnia wersja z 1983 roku), Jednolite reguły w sprawie gwarancji kontraktowych (ostatnia wersja z 12991 roku) czy szczególnie szeroko wykorzystywany w praktyce zbiór międzynarodowych reguł (formuł) handlowych (International Commercial Terms, tzw. Incoterms) - obecnie jest w stosowaniu gruntownie zmieniona, ostatnia wersja z 1990 roku. Ważnym dla praktyki jest również dorobek Europejskiej Komisji Gospodarczej Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ, wyraża się on w licznych wzorcowych umowach oraz ogólnych warunkach umów, jak też w przewodnikach, takich jak np. Przewodnik w sprawie sporządzania umów dotyczących dużych obiektów przemysłowych (1973) czy Przewodnik w sprawie sporządzania umów międzynarodowych dotyczących kooperacji przemysłowej (1976 rok).

XI. Wybrane zagadnienia ujednoczenia prawa w ramach Wspólnot Europejskich oraz krótka charakterystyka podstawowych rodzajów spółek.

- 1) W świetle postanowień Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą ujednoczenie prawa wewnętrznego państw członkowskich następuje głównie przez dwa podstawowe mechanizmy: rozporządzenia i dyrektywy (wytyczne):
- a) **rozporządzenie** ma ogólną moc wiążącą, wiąże ono we wszystkich częściach i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich, a więc jest wprost źródłem prawa wewnętrznego
 - b) **dyrektywa** (wytyczna) wiąże każde państwo członkowskie, do którego została skierowana w założeniu jedynie w zakresie celów, jakie mają być poprzez jej wykonanie osiągnięte, pozostawiając instancjom krajowym (państwom) swobodę wyboru formy oraz środków służących osiągnięciu ustalonego celu w terminie w niej określonym (terminy te mogą być różne dla poszczególnych państw); Trybunał Wspólnot Europejskich uważa, że wraz z upłynięciem terminu przewidzianego dla zrealizowania dyrektywy staje się ona automatycznie częścią prawa wewnętrznego państwa, które jej nie zrealizowało, jak też, że w przypadku niezgodnego z treścią dyrektywy jej zrealizowania, pierwszeństwo mają ustalenia zawarte w dyrektywie.
- 2) Wspólnoty Europejskie posiadają kompetencje prawotwórcze tylko w takim zakresie, w jakim zostało to wyraźnie ustalone w poszczególnych traktatach, które je ustanowiły. W aspekcie prawa regulującego stosunki handlowe szczególnie duże znaczenie mają te umocowania, które stały się podstawą dla rozwinięcia bogatego prawa "wspólnotowego" w zakresie spółek kapitałowych, papierów wartościowych, banków i czynności bankowych oraz ubezpieczeń.
- 3) W praktyce i prawach poszczególnych państw wykształciły się pewne rodzaje spółek (podziały spółek):
- a) w systemie prawa cywilnego podstawowy podział spółek dotyczy podziału na spółki cywilne (lub spółki zwykłe w państwach gdzie nie ma podziału na prawo cywilne i handlowe) oraz spółki handlowe - byt spółki cywilnej (zwykłej) ogranicza się wyłącznie do

stosunków między stronami umowy spółki; właściwością spółek handlowych jest uzewnętrznienie ich istnienia wobec osób trzecich przede wszystkim przez występowanie pod firmą i wpis do właściwego rejestru; w systemie prawa powszechnego nie ma podziału na spółki, które są tylko umowami między stronami i spółki uzewnętrzniające swoje istnienie wobec osób trzecich (każda spółka musi występować pod firmą);

b) w systemie prawa cywilnego wykształciły się następujące typy spółek zaliczanych do spółek handlowych:

- spółka jawna,
- spółka komandytowa,
- spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
- spółka akcyjna
- spółka komandytowo - akcyjna;

dwie pierwsze są zaliczane do spółek osobowych, trzy następne - do spółek kapitałowych, przy czym czystą spółką osobową jest spółka jawna, a czystą spółką kapitałową spółką akcyjna.

c) w systemie prawa powszechnego wykształciły się następujące typy spółek:

- spółka typu partnership,
- spółka typu limited partnership,
- spółki typu registered companies (Wielka Brytania)
- spółki typu Business Corporations czy Corporations for Profits (USA),

partnership i limited partnership są w zasadzie w pełni porównywalne ze spółką jawną i spółką komandytową; w ramach kompanii zarejestrowanych występują różne rodzaje kompanii, tzw. kompania publiczna (z odpowiedzialnością do wysokości udziałów) jest porównywalna ze spółką akcyjną; czy amerykańska business corporation będzie w większym stopniu przypominała spółkę akcyjną, czy spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością zależy od jej aktów założycielskich; business corporations zakładane jako close corporation (korporacje zamknięte) mogą być uważane za odpowiednik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

4) Między czystą spółką osobową i czystą spółką kapitałową występują następujące różnice:

a) **spółka osobowa** jest spółką, w której wewnętrzne stosunki między wspólnikami opierają się na umowie. W spółce tej nie występują odrębne stosunki wspólników wobec samej spółki; ten typ spółki w większości systemów prawnych nie ma osobowości prawnej, a ewentualne przyznanie mu takiej osobowości narusza istotę prawną spółki osobowej.

b) istnienie **spółki kapitałowej** oparte jest na statucie i kapitale zakładowym. Istota prawna tej spółki wyraża się w stosunkach poszczególnych wspólników wobec samej spółki. Spółka kapitałowa jest więc ze swej natury osobą prawną. W ramach tej spółki nie występują wzajemne stosunki między wspólnikami w spółce osobowej udział wspólników w prowadzeniu spraw spółki i reprezentowaniu jej na zewnątrz ma charakter osobisty. Każdy ze wspólników ma w zasadzie równe prawa i obowiązki w kierowaniu sprawami spółki, bez względu na wysokość wniesionych do spółki wkładów majątkowych. Istnienie i działanie spółki osobowej nie wymaga powoływania specjalnych organów.

c) w spółce kapitałowej udział wspólników w spółce przejawia się we wkładzie do kapitału zakładowego spółki. Stąd prawa i obowiązki każdego ze wspólników kształtują się

d) odpowiednio do wysokości wniesionego przez niego wkładu do kapitału statutowego spółki. Dla istnienia i działania spółki kapitałowej niezbędne jest ustanowienie specjalnych organów.

e) w spółce osobowej wspólnicy ponoszą osobistą, nieograniczoną i solidarną odpowiedzialność za zobowiązania powstałe w związku z działalnością spółki. W spółce

kapitałowej ze swoje zobowiązania odpowiada sama spółka. Wspólnicy mają jedynie obowiązek wobec spółki wniesienia do jej majątku uzgodnionych w statucie wkładów.

f) byt spółki osobowej zależy od występowania określonej grupy wspólników, którzy zawarli między sobą umowę spółki; zmiany w jej składzie, o ile inaczej nie uzgodniono, prowadzą do rozwiązania spółki. podstawą istnienia spółki kapitałowej jest występowanie kapitału statutowego (zakładowego) podzielonego na odpowiednie części. Dla istnienia tego typu spółki jest rzeczą obojętną kto w danym momencie ma prawa i obowiązki wynikające z posiadania udziału w spółce, ważne jest tylko, aby występowała prawna gwarancja zgromadzenia i dysponowania przez spółkę całym kapitałem zakładowym.

5) W ramach Wspólnot Europejskich dokonano istotnych osiągnięć w zakresie ujednoczenia prawa spółek kapitałowych na podstawie umocowania do wprowadzenia w życie dyrektyw służących koordynacji prawa spółek w aspekcie ochrony interesów wspólników i osób trzecich. Chodzi tu zwłaszcza o takie osiągnięcia jak:

- *Dyrektywa I* z 1968 roku tzw. Dyrektywa o jawności - dotyczy określenia zakresu danych podlegających obowiązkowemu ogłoszeniu oraz sposobu i skutków ich ogłoszenia w związku z ważnością zaciąganych przez spółkę zobowiązań, zajmuje się również przesłankami nieważności spółki,
- *Dyrektywa II* z 1976 roku, tzw. Dyrektywa o kapitale - określa minimum informacji jakie muszą znaleźć się w statucie spółki, ustala minimum wysokości kapitału niezbędnego dla utworzenia spółki (250,- ECU) oraz wysokość minimalnej wpłaty na akcje (25%), ponadto zajmuje się kwestiami związanymi z wkładami rzeczowymi, nabywaniem własnych akcji przez spółkę, jak też utrzymaniem i zmianami jej kapitału zakładowego - Dyrektywa II dotyczy wyłącznie spółki akcyjnej,
- *Dyrektywa III* z 1978 roku, tzw. Dyrektywa o fuzjach krakowych - dotyczy łączenia się spółek akcyjnych w skali poszczególnych państw członkowskich,
- *Dyrektywa IV* z 1978 roku tzw. Dyrektywa o rocznym sprawozdaniu rachunkowym - zawarta w niej regulacja dotyczy bilansu i ogłaszania wyników finansowych spółek kapitałowych, jest ona ujęta nie według rodzajów spółek spółka z ograniczoną odpowiedzialnością czy spółka akcyjna, ale według rozmiarów danej spółki mierzonych wysokością sum bilansowych oraz liczbą zatrudnionych pracowników,
- *Dyrektywa V* (projekt) tzw. Dyrektywa o strukturze - dotyczy wyłącznie spółki akcyjnej, nieuchwalenie do dnia dzisiejszego tej dyrektywy wynika z trudności jakie wiążą się z ogólnym przyjęciem w strukturze spółki akcyjnej rady nadzorczej i wprowadzeniem współdecydowania pracowników spółki,
- *Dyrektywa VI* z 1982 roku, tzw. Dyrektywa o podziale - dotyczy postępowania przy podziale spółki akcyjnej,
- *Dyrektywa VII* z 1983 roku, tzw. Dyrektywa o skonsolidowanym zamknięciu rachunkowym - dotyczy przesłanek i zasad sporządzania łącznych sprawozdań rachunkowych dla grup spółek, połączeń o charakterze holdingów,
- *Dyrektywa z VIII* z 1984 roku, tzw. Dyrektywa o kwalifikacjach rewidentów księgowych,
- *Dyrektywa IX* (projekt), tzw. Dyrektywa o koncernach - dotyczy powiązań typu holdingowego wraz z ich charakterystyką i zobowiązaniami ciążącymi na spółce holdingowej; jest wzorowana na prawie niemieckim
- *Dyrektywa X* (projekt), tzw. Dyrektywa o fuzjach międzynarodowych - dotyczy łączenia się spółek akcyjnych z różnych państw członkowskich,
- *Dyrektywa XI* z 1989 roku, tzw. Dyrektywa o oddziałach - dotyczy obowiązku ujawniania określonych dokumentów i danych przy tworzeniu krakowych oddziałów przez

zagraniczne spółki kapitałowe; przepisy te odnoszą się zarówno do oddziałów spółek kapitałowych z państw członkowskich EG, jak i z państw trzecich,

- *Dyrektywa XII* z 1989 roku, tzw. Dyrektywa o spółce jednoosobowej - dotyczy ona zakładania i funkcjonowania jednoosobowej spółki typu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,
- *Dyrektywa XII* (projekt) tzw. Dyrektywa o ofertach w sprawie przejmowania udziałów spółki akcyjnej, z dyrektyw nad którymi prowadzone są ostatnio prace należy wymienić zwłaszcza Dyrektywę o likwidacji spółek kapitałowych.

XII. Konwencja Wiedeńska z 1980 roku o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów

- 1) Istota umowy sprzedaży wyraża się w obowiązkach ciążących na sprzedawcy i nabywcy - sprzedawca ma obowiązek przeniesienia prawa własności i wydania przedmiotu sprzedaży (towarów), natomiast nabywca zobowiązany jest do zapłacenia ceny oraz odebrania przedmiotu sprzedaży (towarów).
- 2) Główne różnice między konwencjami haskimi o sprzedaży międzynarodowej towarów, a Konwencją Wiedeńską sprowadzają się formalnie do:
 - a) Konwencja Wiedeńska uprościła definicję sprzedaży międzynarodowej - sprzedaż jest międzynarodowa jeżeli jest zawarta między stronami, których przedsiębiorstwa mają siedziby w różnych państwach, konwencje haskie wymagały aby do tego kryterium dołączyła się jeszcze jedna z następujących trzech właściwości: uzgodniono w umowie przewiezienie towarów z jednego państwa do drugiego, oferta zawarcia umowy i jej akceptacja nastąpiły w różnych państwach, umowę wykonano w innym państwie niż państwo, w którym ją zawarto,
 - b) Konwencja Wiedeńska włączyła do swojej treści regulację dotyczącą zawierania umowy sprzedaży międzynarodowej - przypadku konwencji haskich problematyka ta stanowiła przedmiot odrębnej konwencji,
 - c) Państwa wiążąc się konwencjami haskimi mogły zastrzec, że będą one tylko wtedy wiążące strony umowy, jeżeli się na te konwencje powołają, w przypadku Konwencji Wiedeńskiej zawarte w niej przepisy wiążą wprost strony umowy sprzedaży, chyba, że umówiły się one inaczej.
- 3) Konwencja Wiedeńska o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów składa się z czterech części i liczy 101 artykułów:
 - a) *część I* dotyczy zakresu zastosowania konwencji i przepisów ogólnych i dzieli się odpowiednio na dwa rozdziały,
 - b) *część II* dotyczy zawierania umowy - państwa mogą związać się konwencją z zastrzeżeniem wyłączenia części II,
 - c) *część III* stanowi zasadniczą część konwencji i ma za przedmiot sprzedaż towarów - składa się ona z pięciu rozdziałów, takich jak: przepisy ogólne, obowiązki sprzedawcy, obowiązki nabywcy, przejście ryzyka, wspólne przepisy w sprawie obowiązków sprzedawcy i nabywcy,
 - d) *część IV* zatytułowana "przepisy końcowe" zajmuje się międzypaństwowymi aspektami Konwencji Wiedeńskiej, m.in. określa rodzaje zastrzeżeń, jakie można zgłaszać do konwencji, jak też warunki od spełnienia których zależy jej wejście w życie.
- 4) Stosowanie konwencji odbywa się, o ile chodzi o jej zakres, według następujących zasad:

- a) nie ma znaczenia obywatelstwo stron, ani cywilny czy handlowy charakter stron,
 - b) konwencja nie znajduje zastosowania do wyliczonych rodzajów sprzedaży określanych według celów sprzedaży (np. sprzedaż, w której dokonuje się zakupu w celach osobistych, dla gospodarstwa domowego), sposobu przeprowadzania sprzedaży (sprzedaż na aukcji, sprzedaż przeprowadzona w drodze egzekucji) czy przedmiotu sprzedaży (papiery wartościowe, akcje, obligacje, weksle okręte, elektryczność itp.).
 - c) konwencja nie znajduje również zastosowania do umów, w których przeważająca część obowiązków strony dostarczającej towar polega na świadczeniu robocizny lub innych usług.
 - d) konwencja nie znajduje zastosowania do odpowiedzialności sprzedawcy za śmierć lub inne szkody na osobie spowodowane przez towar.
- 5) Konwencja dotyczy w zasadzie tylko samego zawarcia umowy sprzedaży oraz praw i obowiązków stron wynikających z takiej umowy. Natomiast konwencja nie zajmuje się takimi sprawami jak:
- a) warunkami ważności umowy, czy jednego z jej postanowień,
 - b) skutkami, w odniesieniu do prawa własności na sprzedawanym towarze, w wyniku zawarcia umowy sprzedaży.
- 6) W przepisach ogólnych (część I) zamieszczono ważne postanowienia zapewniające z jednej strony jednolitość interpretacji konwencji przez władze państw stron konwencji, a z drugiej stwarzające gwarancje takiego rozumienia oświadczeń woli stron zawierających konkretne umowy sprzedaży, aby przy ostatecznym ustalaniu do czego zobowiązały się strony, w należytej mierze były uwzględniane zwyczaje handlowe oraz wykształcone między stronami praktyki.
- 7) W części dotyczącej zawierania umów sprzedaży wiele uwagi poświęcano zawieraniu umowy w drodze oferty i akceptacji. M.in.:
- a) przyjęto jako punkt wyjścia, że każda oferta jest w zasadzie odwoływalna, chyba
 - b) że coś innego wynika z oferty, jak też w przypadku, kiedy oferta jest ofertą terminową,
 - c) za moment zawarcia umowy uznano chwilę dotarcia akceptacji do oferenta,
 - d) uznano, że w zasadzie akceptacja zawierająca nowe elementy, zmiany w stosunku do treści oferty lub inne modyfikacje jest kontrofertą, chyba, że odstępstwa wobec treści oferty nie zmieniają w sposób istotny (materialny) treści oferty; uznano, że materialne zmiany, zmiany odnoszące się do ceny, warunków płatności, ilości i jakości towarów, miejsca i czasu dostawy, warunków ponoszenia odpowiedzialności oraz sposobu rozstrzygnięcia sporów.
- 8) Zasadnicza treść Konwencji Wiedeńskiej (część III) stanowi próbę pogodzenia rozwiązań prawnych występujących w systemach prawa cywilnego i systemach prawa powszechnego. I tak np.:
- a) wprowadzono do konwencji pojęcie fundamentalnego naruszenia umowy, które uprawnia strony do odstąpienia od umowy,
 - b) wprowadzono zasadę, że strona jest upoważniona do domagania się realnego wykonania umowy (każdego obowiązku z niej wynikającego) jednak na sądzie nie ciąży obowiązek zasądzenia takiego wykonania, chyba, że takie zasądzenie występuje pod działaniem własnego prawa,
 - c) koncepcję rękojmi zastąpiono pojęciem zgodności towaru z umową uznając, że taka zgodność występuje gdy:
 - nadaje się do użytku, któremu zwykle służą towary tego samego rodzaju,

- nadaje się do specjalnego użytku, podanego wyraźnie lub w sposób dorozumiały do wiadomości sprzedawcy w chwili zawarcia umów
- posiada cechy towaru przedstawionego przez sprzedawcę jako próbkę lub wzór.

XIII. Pojęcie, rodzaje i zasady korzystania z kolizyjnej autonomii woli stron;

- 1) Strony zawierając umowę mają prawo ustalić, system jakiego państwa będzie właściwy dla oceny powstania, treści i sposobu wykonania tworzonego przez nie stosunku umownego. Taka swoboda wyboru prawa nazywana jest również kolizyjną autonomią woli stron, w odróżnieniu od tzw. Merytorycznej autonomii woli stron, która oznacza prawo stron do umówienia się inaczej niż wynika to z względnie obowiązujących (dyspozytywnych) norm prawa właściwego dla danego stosunku umownego.
- 2) Doktryna i praktyka (w tym prawo stanowione) rozróżniają pełną (nieograniczoną) autonomię woli stron oraz niepełną (ograniczoną) swobodę prawa właściwego. Ograniczeniem pełnej swobody wyboru prawa jest wymóg, aby wybór odnosił się do umowy zawierającej element obcy (aby umowa miała charakter międzynarodowy). Zakazane jest również korzystanie z kolizyjnej autonomii woli stron w celu obejścia prawa. Natomiast ograniczona autonomia woli stron występuje wówczas, kiedy dla skuteczności wyboru wymaga się jakiegoś uzasadnienia. Można wyróżnić trzy rodzaje uzasadnienia:
 - a) istnienie związku faktycznego między umową a wybranym systemem prawnym (np. przez siedzibę stron, miejsca zawarcia umowy);
 - b) istnienie związku logicznego między umową a wybranym systemem prawnym (np. przez fakt że w danym systemie prawnym określony rodzaj umowy uregulowany jest w sposób szczególnie prawidłowy);
 - c) występowanie interesu stron w dokonanym wyborze prawa (ma to miejsce najczęściej w przypadku wyboru państwa trzeciego w stosunku stron umowy),
- 3) Wybór prawa może być wyraźny lub milczący. Strony mogą dokonać wyraźnego wyboru prawa również po zawarciu umowy, w zasadzie aż do chwili przystąpienia przez sąd do badania merytorycznej treści sporu.
- 4) wybór prawa jako samodzielny łącznik (tzw. Łącznik subiektywny) wiąże dany stosunek umowy z określonym systemem prawnym jako organizmem żywym, a nie ze stanem tego prawa w momencie skorzystania z kolizyjnej autonomii woli stron. Prawa i obowiązki stron kształtują się zatem według aktualnie obowiązującego w chwili rozpatrywania sporu stanu norm wybranego przez strony systemu prawnego.

3) Międzynarodowy arbitraż handlowy ze szczególnym uwzględnieniem umowy (klauzuli) arbitrażowej.

I. Istota i walory rozstrzygnięcia sporów w drodze arbitrażu.